

**UCHWAŁA NR LII/378/2023
RADY POWIATU CZĘSTOCHOWSKIEGO**

z dnia 19 grudnia 2023 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Korekcyjno Edukacyjnego dla Osób Stosujących Przemoc Domową
w Powiecie Częstochowskim na lata 2023 - 2027**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r., poz. 1526 z późn. zm.) oraz art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (j.t. Dz. U. z 2021 r., poz. 1249 ze zm.)

**Rada Powiatu Częstochowskiego
uchwala:**

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Programu Korekcyjno Edukacyjnego dla Osób Stosujących Przemoc Domową w Powiecie Częstochowskim na lata 2023 - 2027, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Częstochowskiego.

§ 3. Traci moc uchwała Nr XXVI/201/2021 Rady Powiatu Częstochowskiego z dnia 22 czerwca 2021 r. w sprawie przyjęcia Programu Korekcyjno - Edukacyjnego dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie w Powiecie Częstochowskim na lata 2021 - 2025.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Powiatu Częstochowskiego

Andrzej Kubat

**PROGRAM KOREKCYJNO-EDUKACYJNY
DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ
W POWIECIE CZĘSTOCHOWSKIM
NA LATA 2023-2027**

Spis treści

I.	PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU	3
II.	STANDARDY ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH	3
III.	ZAWARTOŚĆ MERYTORYCZNA PROGRAMU KOREKCYJNO-EDUKACYJNEGO I ZASADY JEGO PROWADZENIA.....	4
IV.	ADRESACI PROGRAMU.	5
V.	NABÓR I REGUŁY UCZESTNICTWA W PROGRAMIE, WYDAWANIE ZAŚWIADCZEŃ.....	6
VI.	PROWADZĄCY ZAJĘCIA W RAMACH PROGRAMU KOREKCYJNO-EDUKACYJNEGO	7
VII.	ŹRÓDŁA FINNSOWANIA PROGRAMU	8
VIII.	PARTNERZY PROGRAMU	8
IX.	EWALUACJA I MONITORING PROGRAMU.....	9
X.	ZAGROŻENIA W REALIZACJI PROGRAMU	9

I. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

1. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej z dnia 29 lipca 2005 roku (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 ze zm.).
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901).
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r., poz. 165 ze zm.).
5. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 21 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową (Dz. U. z 2023 r. poz. 1163).
6. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczeń o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno - terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach (Dz. U. z 2023 r., poz. 1164).
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r., Nr 209 poz. 1245).
8. Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023
9. Zalecenia dotyczące opracowania i realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową na terenie województwa śląskiego na rok 2022 wydane przez Dyrektora Wydziału Rodziny i Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, wydane w dniu 15 lutego 2022 roku.

II. STANDARDY ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH

Standard prowadzenia programów korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową:

1. zmiana przekonań odbiorców programów korekcyjno - edukacyjnych dotyczących stosowania przemocy domowej,
2. powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy,
3. rozwijanie umiejętności samokontroli i współzycia, w tym bardziej efektywne radzenie sobie z emocjami, w tym złością lub poczuciem krzywdy w sytuacjach trudnych,
4. zmniejszenie przez uczestników programu skali zachowań opartych na sile i przemocy,
5. wzrost świadomości na temat zjawiska przemocy domowej i konsekwencji jej stosowania,
6. poszerzenie katalogu zachowań osób stosujących przemoc domową o zachowania alternatywne do krzywdzących w celu budowania relacji interpersonalnych opartych na poszanowaniu domowników i postawie partnerskiej,
7. kształtowanie umiejętności w zakresie wychowania dzieci bez użycia przemocy domowej,
8. uznanie przez osobę stosującą przemoc domową swojej odpowiedzialności za stosowanie

przemocy,

9. uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

III. ZAWARTOŚĆ MERYTORYCZNA PROGRAMU KOREKCYJNO-EDUKACYJNEGO I ZASADY JEGO PROWADZENIA

Zawartość merytoryczna programu oparta jest na takich elementach jak edukacja, rozpoznawanie i zmiana systemu przekonań i postaw osobistych.

Zakres tematyczny zajęć uwzględnia następujące obszary:

- a) **społeczno-kulturowe źródła i okoliczności towarzyszące przemocy domowej** - powiązania między przemocą a stereotypami dotyczącymi płci i relacji między kobietami i mężczyznami oraz rodzicami i dziećmi, realne i wyobrażane różnice między mężczyznami i kobietami,
- b) **problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich** – potrzeby osób stosujących przemoc domową dotyczące władzy i kontroli, zaprzeczanie odpowiedzialności za przemoc i obwinianie ofiar, proces wiktyimizacji, rozróżnianie zachowań agresywnych i asertywnych, rozpoznawanie osobistych postaw związanych z przemocą, uczenie się odpowiedzialności za własne decyzje,
- c) **planowanie i rozwijanie samokontroli** – mechanizmy agresywnych zachowań, zaprzeczanie aktom przemocy i zniekształcanie obrazu minionych wydarzeń, zniekształcenie myślenia i unikanie świadomego wyboru oraz decyzji, rozpoznawanie sygnałów ostrzegawczych, ćwiczenie „przerwy na ochłonięcie” jako doraźnej techniki powstrzymywania agresywnych reakcji, przygotowywanie indywidualnego planu zapobiegania agresywnym zachowaniom,
- d) **uzależnienia i patologia społeczna** – rozpoznawanie uzależnienia od alkoholu i narkotyków, specyfika związku między nadużywaniem substancji chemicznych a stosowaniem przemocy (uświadomienie, że alkohol nie jest przyczyną przemocy), zaburzenia życia rodzinnego spowodowane patologicznym zachowaniem rodziców, rozpoznawanie jak ślady bycia krzywdzonym przekształcają się we wrogość wobec innych,
- e) **komunikacja interpersonalna** - zdolność do rozpoznawania i konstruktywnego wyrażania uczuć, intymność i umiejętność empatycznego słuchania innych i reagowania z szacunkiem, umiejętności rozwiązywania konfliktów oparte na negocjacjach i kompromisach, rozpoznawanie różnych form wyrażania wrogości i braku szacunku oraz uczenie się konstruktywnych postaw wobec innych,
- f) **promocja pozytywnych standardów i wartości życia rodzinnego** – wzmacnianie poczucia odpowiedzialności za bezpieczeństwo w związkach i w rodzinie, szczerłość i solidność, akceptowanie osobistej odpowiedzialności za czyny, rozwijanie zdolności do szacunku i wsparcia oraz akceptacji dla uczuć, opinii, postępowania i przyjać partnerki/partnera, sprawiedliwość i równość w podziale praw i obowiązków w rodzinie, partnerstwo ekonomiczne i gotowość do materialnego wspierania dzieci niezależnie od formalnego statusu małżeństwa,
- g) **przemoc seksualna** – rozpoznawanie poniżających i nieakceptowanych przez partnerkę/partnera zachowań i sytuacji związanych z seksem jako ważnej formy przemocy,

- h) **dzieci, przemoc i wychowanie** – wpływ przemocy domowej na psychikę i zachowanie dzieci, uświadomienie, że agresywne metody wychowawcze krzywdzą dzieci i uczą je stosowania przemocy, modelowanie pozytywnych form i umiejętności rodzicielskich, formy dyscypliny bez przemocy jako alternatywa dla agresywnego karania,
- i) **tolerancja i szacunek wobec osób starszych i niepełnosprawnych** będących często osobami doświadczającymi przemocy domowej – osoby stosujące przemoc domową powinni uczyć się pozytywnych zachowań wobec ludzi starszych i niepełnosprawnych (członków ich rodzin) i radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi, o wiele częściej pojawiającymi się w rodzinach gdzie są osoby starsze i niepełnosprawne, w sposób inny niż stosowanie wobec nich przemocy. Treści edukacyjne powinny przekazywać informacje o trudnościach w kontaktach interpersonalnych osób zdrowych w sile wieku z osobami starszymi lub niepełnosprawnymi,
- j) **możliwości podejmowania przez osobę stosującą przemoc domową działań terapeutycznych** – należy przekazać informacje o możliwościach podjęcia takich działań.

W przypadku realizacji programu korekcyjno - edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową w tym samym miejscu, w którym udziela się pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy domowej, organizator zadba o bezpieczeństwo osób doświadczających przemocy domowej. Spotkania w ramach programu dla osób stosujących przemoc domową oraz wsparcie dla osób doświadczających przemocy będą realizowane w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Częstochowie.

Udział uczestnika w programie jest bezpłatny.

Program korekcyjno - edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową prowadzi się w formie spotkań indywidualnych lub grupowych. W szczególnie uzasadnionych przypadkach program może być prowadzony z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiających porozumiewanie się na odległość. Stosowane metody pracy obejmują: pracę indywidualną, mini wykłady, wizualizację, burzę mózgów, zadania do indywidualnej pracy, refleksje, analizę zadań domowych, dyskusje, informacje zwrotne, scenki/drama.

Minimalna liczba godzin zajęć w ramach Programu wynosi 60 godzin zegarowych (10 spotkań po sześć godzin) w odstępach tygodniowych – w uzasadnionych przypadkach np. wypadające święta, przerwy pomiędzy spotkaniami mogą być wydłużone.

Optymalna liczba uczestników Programu stanowi 10-15 osób, dopuszczalna jest mniejsza liczba uczestników jeżeli gwarantuje ona realizację Programu.

Prowadzący Program przygotuje szczegółowy harmonogram i program zajęć, przedstawiając go do akceptacji Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Częstochowie.

Program musi zakończyć się oceną końcową uczestników sporządzoną przez osobę prowadzącą.

Osoba prowadząca Program jest zobowiązana przedstawić sprawozdanie końcowe z jego realizacji.

IV. ADRESACI PROGRAMU.

Do adresatów oddziaływań Korekcyjno – Edukacyjnych należą osoby stosujące przemoc domową zarówno kobiety jak i mężczyźni, mieszkańcy powiatu częstochowskiego:

Uczestnikami programy mogą zostać:

1. osoby skazane za czyny związane ze stosowaniem przemocy domowej, odbywające karę pozbawienia wolności w zakładach karnych albo wobec których sąd warunkowo zawiesił

- wykonanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-
edukacyjnych;
2. osoby, których agresywne zachowanie było przyczyną wszczęcia procedury "Niebieskiej Karty",
 3. osoby, które z własnej inicjatywy chcą zmienić swoje zachowanie wobec innych osób,
 4. osoby stosujące przemoc domową uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychotropowych po zakończonym programie psychoterapii uzależnień,
 5. osoby, które w wyniku innych okoliczności zgłaszają się do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym.

V. NABÓR I REGUŁY UCZESTNICTWA W PROGRAMIE, WYDAWANIE ZAŚWIADCZEŃ.

W ramach naboru uczestników dokonywana jest diagnoza wstępna i pogłębiona. Diagnoza stanowi podstawę do działań korekcyjno-edukacyjnych podejmowanych wobec osób stosujących przemoc domową. Z tego powodu przed przystąpieniem do bezpośrednich oddziaływań dokonuje się rozpoznania diagnostycznego osób zgłoszonych/zgłaszających się do Programu oraz diagnozy pogłębionej. Rozpoznania te umożliwiają zidentyfikowanie u potencjalnych uczestników Programu ewentualnych poważnych zaburzeń emocjonalnych oraz zaburzeń osobowości, które są przesłankami do odmowy uczestnictwa w Programie.

Rozpoznanie indywidualnej sytuacji przeprowadza się w celu ustalenia:

- rzeczywistych okoliczności skierowania do programu,
- określenia czy uczestnik Programu aktualnie stosuje przemoc,
- motywacji kandydata do udziału w programie,
- aktualnej sytuacji rodzinnej i zawodowej,
- form i okoliczności przemocowych zachowań,
- cech osobistych istotnych dla pracy korekcyjnej,
- doświadczeń związanych z nadużywaniem alkoholu i narkotyków,
- historii pomocy medycznej i psychoterapeutycznej w zakresie zaburzeń psychicznych,
- kontaktów z wymiarem sprawiedliwości.

Uzyskane na w/w etapie informacje objęte są zasadą poufności z wyjątkiem informacji wskazujących na popełnienie czynów zabronionych przez prawo.

Przeciwwskazania do udziału w programie Korekcyjno-Edukacyjnym:

1. niepełnoletność osoby stosującej przemoc domową;
2. uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych;
3. zaburzenia osobowości (osobowość antyspołeczna, osobowość borderline, paranoiczna);
4. choroba psychiczna (zaburzenia psychotyczne oraz nastroju);
5. uszkodzenia w obrębie centralnego układu nerwowego.

Warunkiem przystąpienia osoby stosującej przemoc domową do Programu jest zawarcie kontraktu. Zawarcie kontraktu powinno nastąpić po okresie konsultacyjno-diagnostycznym. W/w kontrakt powinien zawierać:

1. zobowiązanie się do powstrzymania stosowania przemocy;
2. zobowiązanie do powstrzymania się od używania środków odurzających, powstrzymania się od spożywania alkoholu przed i w trakcie spotkań lub w uzasadnionych przypadkach całkowitego powstrzymania się od używania alkoholu przez cały czas uczestnictwa w Programie;
3. zobowiązanie się do aktywnego uczestnictwa w Programie korekcyjnym;
4. formalne wymogi obecności na spotkaniach wraz z określeniem konsekwencji za nieobecności lub uchylanie się od uczestnictwa w Programie (obowiązek podpisywania listy obecności na każdym ze spotkań oraz przynajmniej 80% obecność na zajęciach jako warunek ukończenia Programu);
5. zobowiązanie do udzielenia danych kontaktowych osoby pokrzywdzonej i rodziny oraz zgody na nawiązanie z nią kontaktu;
6. zobowiązanie do wypełniania zaleceń osób prowadzących Program, w szczególności zaleceń związanych z konsultacją psychiatryczną, neurologiczną, specjalistami uzależnień na początku lub w trakcie trwania Programu (jeżeli zaistnieje taka potrzeba);
7. zgodę na udzielanie informacji innym instytucjom (sąd, policja, kurator) o postępach w terapii, przerwaniu programu itp.;
8. obowiązek zgodnego z ogólnie przyjętymi zasadami współżycia społecznego i zachowania w trakcie uczestnictwa w Programie;
9. zgodę na monitorowanie sytuacji rodzinnej i zachowań uczestnika w trakcie i po zakończeniu Programu;
10. podstawy wykluczenia z Programu.

Warunkiem uczestniczenia w Programie jest zgoda na przestrzeganie kontraktu co zostaje potwierdzone przez uczestnika własnoręcznym podpisem złożonym na kontrakcie.

Uczestnik programu korekcyjno - edukacyjnego otrzymuje zaświadczenie o zgłoszeniu się do uczestnictwa w programie korekcyjno - edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową, celem przedstawienia go grupie diagnostyczno - pomocowej. Po zakończonym programie uczestnik otrzymuje zaświadczenie o ukończeniu programu korekcyjno - edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową, które ma dostarczyć grupie diagnostyczno - pomocowej. Ponadto uczestnik programu otrzymuje pouczenie o obowiązku niezwłocznego dostarczenia zaświadczeń o zgłoszeniu się i ukończeniu programu korekcyjno - edukacyjnego grupie diagnostyczno - pomocowej.

VI. PROWADZĄCY ZAJĘCIA W RAMACH PROGRAMU KOREKCYJNO-EDUKACYJNEGO

Szczegółowe wymagania dotyczące kwalifikacji prowadzących Program zawarte zostały w Rozporządzeniu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 21 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.

Programy Korekcyjno-Edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową są prowadzone przez osoby:

1. posiadające wykształcenie wyższe na kierunku praca socjalna, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo - wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej lub
2. posiadające tytuł zawodowe magistra na kierunku:
 - psychologia, praca socjalna, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo - wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej lub
 - innym, uzupełnionymi studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki lub resocjalizacji lub
3. będące terapeutami lub psychoterapeutami,
4. posiadające udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach lub innych podmiotach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej,
5. posiadające zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym w wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc domową.

VII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Zgodnie z art. 6 ust. 5 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej środki na realizację i obsługę programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową zapewnia budżet państwa.

Środki finansowe na realizację Programu mogą być wydatkowane na:

- wynagrodzenia specjalistów prowadzących program,
- wynajem sali szkoleniowej oraz opłacenie mediów,
- zakup materiałów niezbędnych do realizacji programu, w tym biurowych oraz artykułów spożywczych dla uczestników,
- inne koszty związane z bezpośrednią realizacją programu, w wysokości maksymalnej **do 10% z kwoty 900 zł**, przewidzianej na każdego uczestnika programu w załączniku nr 1 „Nakłady budżetu państwa na rok 2022 w związku z uchwaleniem Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej”.

VIII. PARTNERZY PROGRAMU

Realizatorem Programu Korekcyjno - Edukacyjnego dla osób stosujących przemoc jest Powiat Częstochowski. Faktycznym realizatorem Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Częstochowie, które realizuje zadania powiatu m.in. w zakresie pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy domowej.

Partnerami realizacji Programu są podmioty zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy domowej:

- 16 samorządów gminnych,
- 16 ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie Powiatu Częstochowskiego,

- 16 Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespoły Interdyscyplinarne, grupy diagnostyczno - pomocowe w każdej z 16 gmin,
- Komenda Miejska Policji w Częstochowie wraz z pięcioma Komisariatami Policji położonymi na terenie Powiatu Częstochowskiego (w: Olsztynie, Koniecpolu, Poczesnej, Kłomnicach i Blachowni),
- Sądy Rejonowe w Częstochowie i Myszkowie,
- Kuratorska Służba Sądowa,
- Prokuratury Rejonowe w Częstochowie i Myszkowie,
- organizacje pozarządowe.

IX. EWALUACJA I MONITORING PROGRAMU

Jednym z elementów realizacji Programu jest monitorowanie uczestnictwa osób w Programie oraz badanie efektywności Programu.

System monitorowania obejmuje:

- postęp wobec zaplanowanych założeń, działań i rezultatów Programu;
- zachowanie związane z przemocą u osób uczestniczących w Programie, w trakcie jego trwania i do 3-ch lat po jego zakończeniu;
- badanie występowania przemocy domowej w trakcie uczestnictwa sprawcy w programie.

Intensywność monitoringu zależy od osoby prowadzącej Program (współpraca z rodziną, instytucjami).

Przebieg i efekty oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową objęte są działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi prowadzonymi przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, a wyniki tych działań powinny być podstawą do pracy nad doskonaleniem i upowszechnianiem dalszych metod oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

Badania ewaluacyjne powinny obejmować w szczególności:

- uczestnictwo w programie (liczbę osób zgłoszonych, a liczba osób, które zakończyły program – spełniając kryteria jego ukończenia tj np.: powstrzymanie od przemocy, nabycie lub zwiększenie swych umiejętności w zakresie treści Programu);
- stopień zmiany zachowań i postaw uczestników zajęć (badanie ankietowe na początku Programu oraz po jego zakończeniu, w którym uczestnicy udzielają odpowiedzi na pytania dotyczące zmian w życiu i wpływu Programu na te zmiany; obserwacja zachowań uczestników programu);
- ocenę jakości zajęć organizowanych w ramach Programu (ocena satysfakcji np. ocena korzyści uczestnictwa w programie, proponowanych treści, sposobu prowadzenia zajęć).

X. ZAGROŻENIA W REALIZACJI PROGRAMU

Podczas realizacji podejmowanych działań zawsze istnieje pewne ryzyko związane z pojawianiem się nieprzewidzianych problemów i zagrożeń. Istotna jest ścisła współpraca z podmiotami

pełniącymi funkcję partnerów Programu oraz kwalifikacje, umiejętności i doświadczenie ewentualnego realizatora - osoby prowadzącej zajęcia w ramach Programu.

Do podstawowych zagrożeń należą:

- brak dostatecznego zainteresowania adresatów Programu uczestnictwem w jego działaniach;
- negatywne wzorce zachowań społecznych (mity, stereotypy);
- uzależnienia;
- brak wiary w skuteczność proponowanych rozwiązań;
- niska zgłaszalność kandydatów do uczestniczenia w Programie przez instytucje mające z nimi kontakt;
- brak regularnego uczestniczenia w zajęciach Programu przez większość uczestników.